

Asia: LVM/891/03/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Kuntaliitto antoi 22.3.2017 lausunnon liikennehallinnon virastouudistuksen esiselvityksestä. Tuolloin Kuntaliitto korosti lausunnossaan, että:

- liikennehallinnon uudistamisessa tulee tunnistaa valtion liikennehallinnon yhteistyö- ja yhdyspinnat ja niiden kehittäminen suhteessa kuntien tehtäviin sekä kaupunkiseutujen ja maakuntien liikennettä koskeviin tehtäviin kuten liikennejärjestelmäsuunnitteluun ja joukkoliikenteen järjestämiseen.
- Väyläviraston tehtävien osalta on myös tärkeää, että se voi huolehtia kokonaisvaltaisesti liikennejärjestelmän suunnittelusta kattuen kaikki liikennemuodot sekä yhteyden maankäytön suunnitteluun.

Kuntaliitto toteaa, että lausunnoilla oleva esitysluonnos ei vastaa tyydyttävästi edellä mainittuihin Kuntaliiton esille nostamiin tarpeisiin. Esitysluonnos jakaa Liikenneviraston tehtävät kolmeen organisaatioon tavalla, jonka pohjalta voi perustellusti arvioida liikennehallinnon kyvyn huolehtia kokonaisvaltaisesta liikennejärjestelmän kehittämisestä heikkenevän. Esityksen selvänä puutteena on, että kahden viraston, Liikenne- ja viestintäviraston ja Väyläviraston, roolit ja tehtävänjako ovat epäselviä suhteessa liikennejärjestelmä-maankäyttö -tehtäväkokonaisuuteen. Tämä on kuntien, kaupunkiseutujen ja maakuntien näkökulmasta heikennys nykytilanteeseen, jossa Liikennevirasto on toiminut vastuuviranomaisena liikennejärjestelmän kokonaisuuden osalta sekä tehnyt yhteistyötä kuntien ja maakuntien kanssa alueidenkäytön tehtävissä. Liikennevirasto on tehnyt merkittävää sidosryhmäyhteistyötä myös elinkeinoelämän kanssa ja kehittänyt sen liikenteellisten tarpeiden huomiointia.

Väyläviraston tehtäväksi esitysluonnoksessa on kirjattu liikenne-maankäyttö -tehtävän osalta (Laki Väylävirastosta, 2 §): osallistuu väylänpitäjänä liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen sekä valtakunnallisen ja maakuntien liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatimiseen maakuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi on vastaavasti kirjattu (laki Liikenne- ja viestintävirastosta, 2 §): osallistuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman strategiseen ja toiminnalliseen valmisteluun sekä maakunnallisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatimiseen maakuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Kuntaliitto toteaa, että näille kahdelle virastolle osoitettujen tehtävien ja niitä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen pohjalta on mahdotonta muodostaa kuvaa virastojen vastuista ja tehtävänjaosta liikennejärjestelmä-maankäyttö -tehtävissä. Epäselvä työnjako monimutkistaa prosesseja ja lisää asiakkaiden työtä ja resurssitarpeita sekä heikentää liikennehallinnon kykyä vastata asiakastarpeisiin. Kuntien ja alueiden kannalta tämä koskee mm. liikennejärjestelmän ja liikennehankkeiden suunnittelua ja niihin liittyviä neuvotteluja ja sopimusmenettelyjä sekä kaupunkiseutujen maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimusmenettelyjä (MAL-sopimukset). Neuvotteluissa ja sopimisessa olisi yhä enemmän toimijoita ja kuntien kannalta epäselvää olisi, mikä taho valtion puolelta on päävastuussa ja käyttää valtion ääntä. Kuntien kannalta ongelmana on jo nyt valtion hallinnonalojen moniäänisyys.

Lausunnolla olevassa esitysluonnoksessa ei ole riittävästi huomioitu yhteistyötä kuntien ja kaupunkiseutujen liikennejärjestelmäsuunnittelun kanssa. Kunnat ja kaupunkiseudut ovat merkittäviä liikennejärjestelmän toimijoita. Niiden osuus Suomen liikenneväylänpidon rahoituksesta on noin 45 prosenttia. Kuntien liikennejärjestelmäsuunnittelun keskeinen tehtävä on huolehtia liikkumisen sujuvuudesta sekä tukea maankäytön, asumisen, palvelujen ja elinkeinotoiminnan kehittämistä ja toteuttamista. Kuntaliitto esittää, että lakiin lisätään maininta Liikenne- ja viestintäviraston ja Väyläviraston suorasta yhteistyöstä maakuntien lisäksi kuntien ja kaupunkiseutujen kanssa seuraavasti (lisäesitykset kursivoilla):

Laki Liikenne- ja viestintävirastosta, 2 § Viraston tehtävät:

6) osallistuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman strategiseen ja toiminnalliseen valmisteluun sekä maakunnallisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatimiseen maakuntien, kuntien ja kaupunkiseutujen ja muiden toimijoiden kanssa.

Laki Väylävirastosta, 2 § Viraston tehtävät:

2) osallistuu väylänpitäjänä liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen sekä valtakunnallisen ja maakuntien liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatimiseen maakuntien, kuntien, kaupunkiseutujen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kuntaliitto edellyttää, että Väyläviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston keskinäiseen rooliin liittyvä liikennejärjestelmä-maankäyttö -tehtävissä valmistellaan yksiselitteinen vastuomalli.

Organisaatiomallin ei tulisi hajauttaa muitakaan liikennejärjestelmän kehittämisen perustehtäviä ja niiden asiantuntijaresurssien käyttöä. Huomioon tulee ottaa myös yhdyspinnat alueidenkäytön kokonaisuuteen, kyse ei ole vain liikennehallinnosta vaan maankäytön, asumisen, palveluiden ja elinkeinoelämän liikkumistarpeista ja niiden kestävästä ratkaisusta. Näyttääkin siltä, että Väyläviraston tehtävät on rajattu nyt liian kapeasti ja virastojen tehtävänjakoa on syytä vielä tarkistaa. Väylänpitoon ja liikennejärjestelmätyöhön kuuluvat olennaisesti mm. liikenteen ympäristöhaittojen minimointi, joukkoliikennetehtävät, uusien liikkumispalveluiden ja älyliikenteen kehittäminen, logistiikan ja tavaraliikenteen toimintaedellytykset sekä laadukas vaikutusten arviointi. Liikenne- ja viestintäviraston luontevia perustehtäviä ovat viranomais-valvontaan, lupiin ja sääntelyyn liittyvät tehtävät.

Lisäksi asiantuntijaresurssien osalta on huomattava, että ELY-keskukset ovat toimineet kuntien ja maakuntien yhteistyötahoina liikenteen ja maankäytön alueellisessa suunnittelussa. ELY-keskuksen resurssit ovat siirtymässä suurimmaksi osaksi maakuntiin. Virastojen epäselvä työnjako saattaa kasvatkaa tarvetta asiantuntijaresurssien lisäykseen.

Jos Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden pohjalta perustetaan valtion erityistehtäväyhtiö, tulee huolehtia siitä, että myös sen rooli alueellisessa liikennejärjestelmätyössä on selkeä suhteessa muihin toimijoihin. Kuntien kannalta erityisen tärkeää on valtion tieverkon ja kuntien katuverkon yhtymäkohdat ja rajapinnat, joihin tulee hakea toimivia yhteistyöratkaisuja, jotka eivät kasvata kuntien kustannuksia. Tämä koskee mm. yhteistyötä liikennevalo-ohjauksessa.

Kuntaliitto toteaa, että lausuttavana oleva asia tulee käsitellä ennen hallituksen esityksen antamista Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Timo Reina

Varatoimitusjohtaja, Kuntaliitto

Jarkko Huovinen

Johtaja, Alueet ja yhdyskunnat

Yleisperustelut

-

Yksityiskohtaiset perustelut

-

Lakiehdotukset

-

Vilkuna Johanna
Suomen Kuntaliitto ry